

Stanje i promjene srednjoškolskog poljoprivrednog obrazovanja u istočnoj Hrvatskoj

---

Liptak, Ika-Josipa

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:947173>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMEYERA U OSIJEKU

FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Ika-Josipa Liptak

Preddiplomski sveučilišni studij

Smjer: Agroekonomika

**Stanje i promjene srednjoškolskog poljoprivrednog
obrazovanja u istočnoj Hrvatskoj**

Završni rad

Osijek, 2022

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMEYERA U OSIJEKU

FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Ika-Josipa Liptak

Preddiplomski sveučilišni studij

Smjer: Agroekonomika

**Stanje i promjene srednjoškolskog poljoprivrednog
obrazovanja u istočnoj Hrvatskoj**

Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu završnog rada:

1. Dr.sc Olgica Klepač, mentor
2. Izv.prof.dr.sc. Snježana Tolić, član
3. Prof.dr.sc. Ljubica Ranogajec, član

Osijek, 2022

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek
Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda, smjer Agroekonomika

Završni rad

Ika-Josipa Liptak

Stanje i promjene srednjoškolskog poljoprivrednog obrazovanja u istočnoj Hrvatskoj

Sažetak:

U radu je prikazano stanje i promjene srednjoškolskog poljoprivrednog obrazovanja u istočnoj Hrvatskoj. Cilj izrade ovog završnog rada je istaknuti značaj srednjoškolskog poljoprivrednog obrazovanja i njegov doprinos ruralnom razvoju te analizirati i detektirati trenutno stanje i promjene u protekloj dekadi vezano uz mogućnosti poljoprivrednog srednjoškolskog obrazovanja u istočnoj Hrvatskoj. U radu su analizirani podaci o promjenama u smjerovima srednjih škola iz Osječko-baranjske i Vukovarsko-srijemske županije. Analiza je pokazala kako je u obje županije zabilježen negativan trend ukidanja poljoprivrednih smjerova te kako je smanjen interes učenika za poljoprivredne smjerove.

Ključne riječi: poljoprivreda, srednjoškolsko obrazovanje, obrazovni interesi

25 stranica, 11 slika, 2 tablice, 25 literaturnih navoda

Završni rad je pohranjen: u Knjižnici Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek i u digitalnom repozitoriju diplomskih i završnih radova Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek
Undergraduate university study Agriculture, department of Agroeconomic

BSc Thesis

Ika-Josipa Liptak

Status and changes of secondary agricultural education in Eastern Croatia

Summary:

The paper presents the state and changes in agricultural secondary education in eastern Croatia. The aim of the paper is to accentuate the importance of secondary agricultural education and its contribution to rural development, and to analyze and detect the current state and changes in the past decade related to the possibilities of agricultural secondary education in eastern Croatia. The paper analyzes data on changes in the majors of secondary schools from Osijek-Baranja and Vukovar-Srijem counties. The analysis showed that in both counties there was a negative trend of canceling agricultural majors and that students' interest in agricultural majors decreased.

Keywords: agricultur, secondary education, educational interests

25 pages, 11 pictures, 2 tables, 25 references

BSc Thesis is stored: in the Library of the Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek and in the digital repository of graduate and final thesis of the Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek.

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. MATERIJAL I METODE.....	2
3. REZULTATI I RASPRAVA.....	3
3.1. Povijesni pregled poljoprivrednog obrazovanja	3
3.2 Važnost obrazovanja za razvoj poljoprivrede.....	4
3.3 Poljoprivredno srednjoškolsko obrazovanje danas	7
3.4. Analiza poljoprivrednog obrazovanja u Republici Hrvatskoj	12
3.4.1 Obrazovna struktura poljoprivrednog stanovništva	12
3.4.2 Analiza poljoprivrednog srednjoškolskog obrazovanja u Republici Hrvatskoj..	15
4. ZAKLJUČAK.....	21
5. POPIS LITERATURE.....	22

1.UVOD

Poljoprivreda predstavlja važnu gospodarsku granu države jer sudjeluje u proizvodnji hrane namijenjene prehrani stanovništva, ali i izvozu te sudjeluje u zapošljavanju ljudi i doprinosi ekonomskom razvoju države. U Republici Hrvatskoj, udio poljoprivrede u bruto domaćem proizvodu bitno se razlikuje nego u razdoblju prije rata. Štoviše, uslijed smanjenja udjela ostalih industrija u BDP-u za vrijeme rata, to je zadnje razdoblje u kojemu poljoprivreda ima značajan udio u doprinosu gospodarstvu.

U hrvatskoj poljoprivredi, prema relevantnim podacima, i dalje prevladava staro stanovništvo s velikim udjelom osnovnoobrazovanih. Najveći udio u strukturi poljoprivrednih gospodarstava čine OPG-ovi, čiji su nositelji pretežito muškarci sa završenom srednjom školom, a veliki udio poljoprivrednika se i dalje oslanja na znanja stečena vlastitim iskustvom i učenjem od starijih članova obitelji. Kada usporedimo s Europskom unijom, u lošijem smo stanju u pogledu obrazovne strukture poljoprivrednika, jer se u EU bilježi veći postotak visokoobrazovnog stručnog kadra u poljoprivredi. Obrazovanje i implementacija inovativnih rješenja i znanosti ključ je za napredak poljoprivrede, stoga je bitno raditi na obrazovanju poljoprivrednika i nositelja OPG-ova koji čine najveći dio poljoprivrede u državi.

Cilj izrade ovog završnog rada je istaknuti značaj srednjoškolskog poljoprivrednog obrazovanja i njegov doprinos ruralnom razvoju te analizirati i detektirati trenutno stanje i promjene u protekloj dekadi vezano uz mogućnosti poljoprivrednog srednjoškolskog obrazovanja u istočnoj Hrvatskoj.

Rad je, uz uvod i zaključak, koncipiran u 5 poglavlja. U drugom poglavlju korištena literatura i metodologija izrade rada. Treće poglavlje sadrži kratak povijesni pregled poljoprivrednog obrazovanja u Hrvatskoj kao i kratak pregled razvoja poljoprivrednog obrazovanja i instituta na teritoriju Republike Hrvatske. Treće poglavlje iznosi i važnost obrazovanja za razvoj poljoprivrede kao i aspiracije učenika vezanih uz odabir srednjih škola, uz pregled poljoprivrednog školstva u državi. Četvrto poglavlje donosi analizu stanja srednjoškolskog poljoprivrednog obrazovanja u državi, te detaljnu analizu dostupnih poljoprivrednih smjerova u dvije slavonske županije, Osječko-baranjskoj i Vukovarsko-srijemskoj.

2. MATERIJAL I METODE

U radu je korištena stručna literatura dostupna na internetu, konkretnije putem znanstvene baze radova Hrcak (www.hrcak.srce.hr). Značajnim izvorom informacija bile su i službene internetske stranice Ministarstva znanosti i obrazovanja, gdje je njihova aplikacija ŠeR - Školski e-rudnik pružila podatke o geografskoj distribuciji škola i učenika, te razne statističke podatke o školama, učenicima i o obrazovnim programima. Također su korištene i informacije s mrežnih stranica Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, konkretno njihovi podaci iz Upisnika poljoprivrednika (2018. i 2021. godinu).

U svrhu izrade završnog rada, provedeno je istraživanje kojemu je cilj bilo utvrditi je li došlo do promjene u smjerovima ili do ukidanja srednjih poljoprivrednih škola Osječko-baranjske i Vukovarsko-srijemske županije u protekloj dekadi. Izradu rada je vodila pretpostavka da interes mladih za poljoprivredne smjerove općenito pada, a posebno za trogodišnje smjerove, što će se pokazati opadanjem broja učenika upisom na te smjerove.

Istraživanje je provedeno tako da su kontaktirane srednje škole u dvije slavonske županije – Osječko-baranjskoj te Vukovarsko-srijemskoj. Kriterij izbora škola bio je postojanje poljoprivrednih smjerova u srednjim školama u protekloj dekadi, a podatci su provjereni na stranicama Ministarstva znanosti i obrazovanja. Kontakt sa školama ostvaren je putem elektroničke pošte, a odgovornim osobama je postavljeno nekoliko pitanja o postojećim poljoprivrednim smjerovima u njihovoj školi, smjerovima koji su ukinuti, promjeni poljoprivrednih smjerova u ponudi škole te aspiracijama učenika. U konačnici, analizirani su podaci 8 škola s područja Osječko-baranjske županije, te 5 škola s područja Vukovarsko-srijemske županije koje su odgovorile na naš upit.

Pri izradi završnog rada korištene su metode analize znanstvene literature, pregled i analiza srednjoškolskih programa po županijama, te metoda ankete s odgovornim osobama.

3. REZULTATI I RASPRAVA

3.1. Povijesni pregled poljoprivrednog obrazovanja

„Seljaštvo nije najbrojniji dio naroda, nego najzdraviji dio naroda. Dapače još više: kad se dobro vagne i presudi seljaštvo s društvenog gledišta, najviše vrijedi.“ Stjepan Radić (1871-1928)

U vremenu prije razvoja industrije i uslužnih djelatnosti, obrazovanje u poljoprivredi nije imalo poseban značaj. Tadašnji poljoprivrednici svoja su znanja gradili na iskustvu i usmenoj predaji starijih članova svojih obiteljskih zajednica, dok su praktično znanje stjecali na vlastitom iskustvu kroz mnoge sezone u kojima su unaprjeđivali svoje uzgojne sposobnosti. Oslanjali su se na vremenske prilike i spoznaje do kojih su došli prethodnih sezona, kako bi na kraju svojim potomcima mogli prenijeti svoja saznanja i spoznaje u poljoprivrednoj proizvodnji. Povijesno gledano, još od srednjeg vijeka hrvatski mladići iz bogatih i uglednih obitelji odlaze izvan granica svoje države u potrazi za kvalitetnim visokim obrazovanjem kakvo im se u tadašnjoj Hrvatskoj nije moglo ponuditi (Tomić i sur., 2000.).

Barbarić (1988) navodi kako su školske ustanove i sveučilišta diljem Europe u gradovima Italije, Francuske, Njemačke i drugih razvijenih zemalja primale hrvatske mladiće koji su tamo stjecali svoje formalno obrazovanje kako bi u matičnoj zemlji, uz pavline i fratre, činili visokoobrazovani društveni sloj koji je predstavljao glavni izvor znanja i kulture. Slijedom tih obrazovnih migracija hrvatskih mladića, u talijanskom gradu Bologni 1553. godine formiran je i prvi hrvatski kolegij na kojem su studenti mogli pohađati pravo, medicinu, teologiju i filozofiju, znanosti koje su u tadašnje vrijeme bile najpopularnije i najcjenjenije (Barbarić, 1988.).

Po uzoru na prvi hrvatski kolegij, u Beču se 1624. godine utemeljuje i drugi hrvatski kolegij Collegium Croaticum. Otvaranje ovih kolegija imalo je velik značaj i za napredak obrazovanja u Hrvatskoj, jer su njihovi polaznici po povratku u domovinu osnivali svoje škole i učilišta te time približili obrazovanje većem broju stanovnika (Barbarić, 1988.).

Intelektualni kapital predstavlja glavni izvor konkurentnosti i napretka u svim djelatnostima pa tako i u poljoprivredi, a razvojem društva sve se veći značaj pridaje obrazovanju poljoprivrednika i poljoprivredi kao prvoj i temeljnoj djelatnosti čovjeka.

U 18. st. u Hrvatskoj otvaraju se prve pučke škole koje mještanima sela nude osnovno obrazovanje u domeni poljoprivrede, a u svrhu proširenja dostupnosti znanja iz poljoprivrede u istom se razdoblju tiska stručna poljoprivredna literatura na hrvatskom jeziku. U Petrovom selu se 1773. godine otvara Praktična pčelarska škola, a 1860. godine, Hrvatsko-slavonsko gospodarsko društvo osniva Gospodarsko-šumarsko učilište, smješteno u Križevcima (Tomić i sur., 2000.).

Tomić i sur. (2000.) navode kako važnu ulogu u razvoju hrvatskog poljoprivrednog obrazovanja imaju otvaranje dva društva – Gospodarsko društvo iz 1767. godine te Hrvatsko-slavonsko gospodarsko društvo iz 1841. godine. Gospodarsko društvo, kako je već navedeno, utemeljeno je 1767. godine u Splitu, a 1781. godine prelazi u Gospodarsku Akademiju koja djeluje u Zadru i u Kaštel Lukšiću. Zahvaljujući djelovanju akademije, s radom počinje jedan od najpoznatijih povijesnih hrvatskih časopisa te prvi časopis ikad, tiskan na hrvatskom jeziku „Danica hrvatsko-slavonsko-dalmatinska“, koja je prvi put tiskana 1830. godine, a čije stranice uvelike popunjavaju članci poljoprivredne tematike.

Hrvatsko-slavonsko gospodarsko društvo (HSGD) osnovano je 1841. godine s ciljem razvoja i unapređenja hrvatske poljoprivrede. HSGD potiče Bečku vladu za formiranjem gospodarskih škola, a Društvo otvara razna pokušališta i rasadnike u svrhu edukacije mladića poljoprivrednika kako bi stekli znanja i vještine u područjima voćarstva, vrtlarstva, pčelarstva, svilarstva (Tomić i sur., 2000.). HSGD 1842. godine utemeljuje Gospodarski list, novine koje služe edukaciji i informiranju poljoprivrednika, te osniva podružnice diljem županija na tadašnjem teritoriju Hrvatske. HSGD je regeneriralo tadašnji stočni fond, educiralo poljoprivrednike o važnosti plodosmjene, obnavlja voćarstvo, vinogradarstvo i vinarstvo države (Kolar-Dimitrijević, 1992.).

3.2 Važnost obrazovanja za razvoj poljoprivrede

Povijesno gledano, hrvatski narod je oduvijek ovisio o poljoprivredi zahvaljujući prirodnoj i klimatskoj regionalnoj raznolikosti. Petrač (2002.) definira poljoprivredu kao aktivnost vezanu za uzgoj korisnih biljaka i životinja, te za preradu, prijevoz i promet, vlastitom aktivnošću proizvedenih biljnih i životinjskih proizvoda. Iako je bavljenje poljoprivredom tradicija hrvatskoga naroda, njen značaj za državnu ekonomiju je danas sve manji, a prati ju i negativni trendovi pri dobnoj i obrazovnoj strukturi poljoprivredno aktivnog stanovništva u usporedbi s ostalim zemljama članicama Europske unije. To potvrđuje podatak da je udio poljoprivrede u

bruto domaćem proizvodu 1990. godine iznosio 9%, a 2021. godine oko 3,5 % (Turčić i Turčić, 2013.; Državni zavod za statistiku). U razdoblju Domovinskog rata bilježi se rast poljoprivrede u ukupnom BDP-u Republike Hrvatske, ali je do tog došlo uslijed velikog pada udjela ostalih djelatnosti zbog tadašnje izvanredne gospodarske i političke situacije.

Temelj za razvoj poljoprivrede je obrazovani poljoprivrednik koji će znati, u svom radu, implementirati sva nova znanja i spoznaje do kojih je došao kako bi unaprijedio svoje gospodarstvo. Važnost obrazovanja se očituje u tome da osobe koje su ulagale u kapital znanja karakterizira brže prilagođavanje novonastalim situacijama i izraženije usvajanje promjena (Žutinić i Brkić, 1994.).

Kako navodi Polić (1974.), obrazovanje kroz obogaćivanje tehničkih znanja, racionalnije iskorištavanje sirovina i materijala, implementaciju novih saznanja dovodi do značajnog poboljšanja proizvodnje. Iako je, ekonomski gledano, proizvodnost omjer između proizvedenih dobara i usluga te uloženih inputa (Ranogajec, 2009.), Polić (1974.) navodi kako je i kapital znanja važan faktor koji utječe na proizvodnost određenog gospodarstva ili poslovanja.

Rogelj i suradnici (2019.) s Agronomskog fakulteta u Zagrebu, proveli su istraživanje o statističkoj povezanosti obrazovanja stanovništva s gospodarskim razvojem, te povezanosti obrazovanja poljoprivrednika s razvojnim pokazateljima u poljoprivredi. Analizom dostupnih podataka, došli su do zaključka kako je viša razina obrazovanosti u društvu, u korelaciji s višim BDP-om *per capita*. Također, indeks razvijenosti županija u pozitivnom je odnosu s stupnjem visokoobrazovnog stanovništva.

Petak (1975.) daje zanimljive podatke o načinima stjecanja poljoprivrednog obrazovanja i vještina u prošlom stoljeću koji su prikazani u Tablici 1. On iznosi podatke kako se najveći broj mladih poljoprivrednika (94,4%) u prošlom stoljeću oslanjao na znanja stečena gledanjem i radom s roditeljima, obitelji i prijateljima, a najmanji broj poljoprivrednika se educirao kroz pohađanje tečajeva, edukacija i seminara (4,8%) ili korištenjem stručne literature namijenjene poljoprivrednicima (8,4%). 32,3% poljoprivrednika, do novih saznanja i spoznaja dolazilo je prateći radijske i televizijske emisije vezane za poljoprivredu te čitajući časopise namijenjene poljoprivrednicima (Tablica 1).

Tablica 1. Korištenje različitih izvora i načina stjecanja znanja iz poljoprivrede

Izvor - način obrazovanja	Udio
Pouka rodbine, roditelja, susjeda- promatranje kako oni rade	94,4%
Pohađanje posebnih seminara, tečajeva i predavanja organiziranih za poljoprivrednike	4,8%
Praćenje štampe za poljoprivrednike	21,1%
Praćenje posebnih rubrika za poljoprivrednike u dnevnoj štampi i posebnih emisija	32,3%
Čitanje stručne poljoprivredne literature	8,4%
Ostalo	2,8%

Izvor: Petak, 1975; Prema popisu stanovništva iz 1971.godine

Važnost obrazovanja za razvoj poljoprivrednog razvoja prepoznalo je i Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske koje, u Strategiji razvoja poljoprivrede 2020.-2030., navodi strateške ciljeve, a tiču se obrazovanja, znanosti i primjena inovacija u svrhu razvoja poljoprivrede. Navodi poticanje interakcije između znanstvenih institucija te poljoprivredno-prehrambenog sektora, jer usporedno s EU, Hrvatska zaostaje s istraživanjima u poljoprivredi. Nadalje, navode i poboljšanje interakcije između dionika poljoprivredno-prehrambenog sektora s obrazovnim ustanovama kako bi se potaklo istraživanje i primjena inovacija (Ministarstvo poljoprivrede, 2020).

3.3 Poljoprivredno srednjoškolsko obrazovanje danas

Već je istaknuto kako je obrazovanje kao intelektualni kapital važan izvor konkurentnosti i napretka u svim djelatnostima, a razvojem društva sve se veći značaj pridaje obrazovanju poljoprivrednika i poljoprivredi kao prvoj i temeljnoj djelatnosti čovjeka. U moderno vrijeme, koncept obrazovanja možemo podijeliti na formalno, neformalno i informalno obrazovanje. Po završetku formalnog obrazovanja stječe se zvanje i titula, a odnosi se na osnovnoškolsko, srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje. Neformalno obrazovanje podrazumijeva stjecanje znanja kroz organizirane edukacije i tečajeve nakon kojih polaznici dobivaju certifikat i potvrdu. Informalno obrazovanje podrazumijeva obrazovanje kroz asimilaciju informacija iz okruženja, interakciju s prijateljima, znanja stečena putem medija (Bartolović i Svržnjak, 2010.).

U Hrvatskoj, formalno obrazovanje se dijeli na 6 stupnjeva: predškolsko, osnovnoškolsko, srednjoškolsko, dodiplomsko, diplomsko i postdiplomsko obrazovanje. Srednjoškolsko obrazovanje nastavak je osnovnoškolskog, ali za razliku od njega, u Hrvatskoj nije obavezno. Ovisno o vrsti obrazovanja, srednje škole mogu biti strukovne, umjetničke ili gimnazije te objedinjuju programe za stjecanje niže razine srednjeg obrazovanja, programe za stjecanje srednjeg obrazovanja te programe osposobljavanja i usavršavanja (Slika 1.) (Marinčić, 2013.).

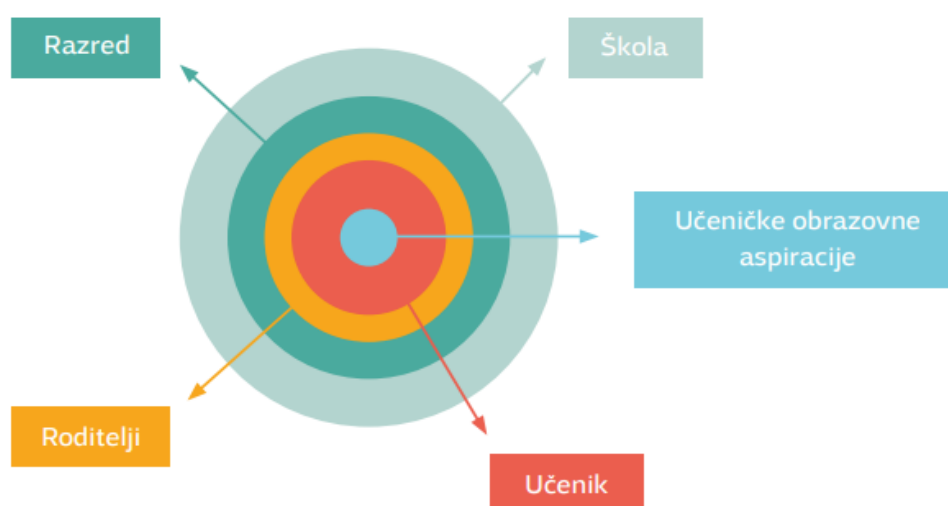
Slika 1. Struktura srednjoškolskog obrazovanja

Izvor: Marinčić, 2013.

Slika 1. prikazuje strukturu srednjoškolskog obrazovanja iz koje se vidi, kako poljoprivredni smjerovi, pripadaju četverogodišnjim strukovnim školama, ali postoje i poljoprivredni smjerovi poput pomoćni cvjećara ili vrtlara, koji su zastupljeni u strukovnim školama u trajanju od tri godine.

Upisima u srednje škole prethodi kraj osnovnoškolskog obrazovanja, odnosno kraj jednog razdoblja koji je za sve učenike, po svom kurikulumu i odrednicama istovjetan. U sljedećem obrazovnom razdoblju učenika, situacija neće više biti takva jer se, već pri odabiru srednje škole, učenici opredjeljuju za određena zanimanja i struke kojima će se, prema logičnoj pretpostavci, nastaviti baviti kroz cijeli svoj radni vijek. Srednjoškolske aspiracije mogu se definirati kao želje i nade pojedinaca u vezi s daljnjim srednjoškolskim obrazovanjem (Jokić i sur., 2019.).

Obrazovne aspiracije predstavljaju jedan od najvažnijih čimbenika u daljnjem obrazovnom razvoju djece i mladih, a učenici viših obrazovnih aspiracija, kao i učenici čiji roditelji i okolina imaju veća očekivanja od njih, ostvaruju i bolje rezultate u školama te u većoj mjeri sudjeluju u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima. Obrazovne aspiracije prelaze domenu samog školovanja te utječu i na daljnji razvoj mladih, socijalnu uključenost i karakterni razvoj (Kintrea i sur., 2011). Slika 2. prikazuje konceptualni okvir učeničkih aspiracija na kojoj se vidi mnogostruki utjecaj različitih čimbenika – razrednih, školskih, obiteljskih kao i osobnih - na učenike obrazovne odluke.

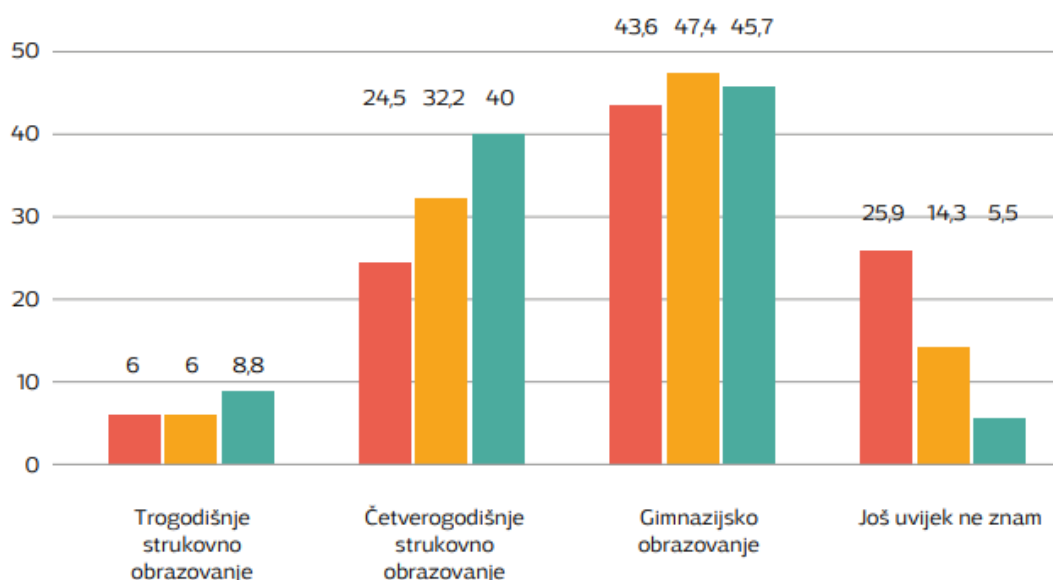

Slika 2. Konceptualni okvir učeničkih aspiracija

Izvor: Jokić i sur., 2019.

No, važno je istaknuti, obrazovne aspiracije osnovnoškolskih učenika su promjenljive, mijenjaju se razvojem učenika, mijenjaju se i pod utjecajem roditelja i nastavnika te njihovih aspiracija, ali i pod utjecajem okoline i vršnjaka. Prilikom ispitivanja i analize obrazovnih aspiracija učenika, najčešće se ispituje broj godina koji učenici žele ostati u sustavu obrazovanja te želje za daljnjim obrazovanjem (Jokić i sur., 2019.).

Istraživanje obrazovnih aspiracija učenika u prijelaznim razdobljima hrvatskog osnovnoškolskog obrazovanja (Jokić i sur., 2019.) pokazalo je kako najveći broj učenika, ispitanih u 8. razredu osnovne škole želi dalje nastaviti s gimnazijskim programom (47,4%), a nešto manji broj želi nastaviti s četverogodišnjim strukovnim programom (40%). Analizirajući po polugodištima, pri kraju nastavne godine taj odnos se mijenja u korist četverogodišnjih strukovnih programa (Slika 3.).

Slika 3. Aspiracije učenika 7. i 8. razreda

Izvor: Jokić i sur., 2019.

Nadalje, pokazuje istraživanje Jokića i suradnika (2019.), učenici koji se opredjeljuju za četverogodišnje i trogodišnje strukovne škole, među kojima su i poljoprivredni smjerovi, u najvećoj mjeri odabiru niže razine obveznih predmeta na državnoj maturi, dok učenici s boljim prosječnim ocjenama i koji se opredjeljuju za gimnazijske programe, odabiru više razine ispita na maturi.

Kada promotrimo podatke vezane uz odnos odabranih smjerova i ispitnih razina na državnoj maturi, koje prenose Baketa i suradnika (2020.), a prikazani su u Tablici 2., vidljivo je da većina onih učenika koji izabiru poljoprivredne smjerove izabire polaganje osnovne razine iz hrvatskog (66%), iz matematike (96%) te iz engleskog (84%).

Tablica 2. Odnos odabranih smjerova i ispitnih razina na državnoj maturi

	Hrvatski jezik – viša	Hrvatski jezik – osnovna	Matematika – viša	Matematika – osnovna	Engleski jezik – viša	Engleski jezik – osnovna
IZABRANA STRUKOVNA PODRUČJA						
Ekonomija i trgovina	73,9	26,1	3,7	96,3	46,9	53,1
Elektrotehnika	23,4	76,6	51,8	48,2	45,0	55,0
Graditeljstvo, geodezija i građevinski materijali	53,3	46,7	43,9	56,1	47,1	52,9
Poljoprivreda	34,1	65,9	3,6	96,4	16,1	83,9
Strojarstvo	17,5	82,5	28,5	71,5	28,2	71,8
Ugostiteljstvo i turizam	69,6	30,4	3,1	96,9	62,8	37,2
Zdravstvo	68,3	31,7	14,0	86,0	48,6	51,4
IZABRANI GIMNAZIJSKI PROGRAMI						
Opća gimnazija	90,5	9,5	53,9	46,1	81,8	18,2
Prirodoslovno-matematička gimnazija	81,7	18,3	86,4	13,6	81,7	18,3
Jezična gimnazija	93,8	6,2	31,2	68,8	90,8	9,2
Klasična gimnazija	95,8	4,2	54,8	45,2	88,1	11,9

Izvor: Baketa i sur., 2020.

Na odabir srednjih škola utječu i odrednice koje možemo razdvojiti na osobne i na socijalne odrednice. Osobne odrednice su uspjeh u školi, spol učenika, čimbenici odabira srednje škole, samopoštovanje. Socijalne odrednice odabira srednjih škola su radni i obrazovni status roditelja i aspiracije roditelja spram djeteta (Baketa i sur., 2020).

Socioekonomski status predstavlja važan čimbenik u odabiru srednjih škola jer, kako navode Baranović i suradnici (2014.), socioekonomski status i kulturni kapital igraju ulogu pri odabiru srednje škole kod djece. Roditelji boljeg materijalnog statusa mogu djetetu priuštiti željeni odabir srednje škole, ukoliko je ekonomski faktor presudan (troškovi smještaja, putni troškovi, potrebna oprema). Zbog troškova puta, djeca iz ruralnih područja, a uslijed nepovoljnog ekonomskog statusa roditelja, često biraju bliže škole ili strukovne škole umjesto željenih škola, kako bi smanjili troškove puta i kako bi nakon završetka školovanja stekli neko zvanje (UNICEF, 2014).

Djeca iz ruralnih područja nerijetko imaju manje mogućnosti u odabiru srednjih škola u odnosu na djecu iz urbanih regija. Veći broj učenika iz ruralnih krajeva pohađa trogodišnje strukovne škole, a postotak učenika koji pohađaju gimnazijske razrede povećava se s povećanjem gustoće naseljenosti mjesta. Također, učenici iz ruralnih područja nerijetko ne upisuju fakultete, odnosno ne nastavljaju s obrazovanjem nakon završetka srednje škole (Klepač, 2021.).

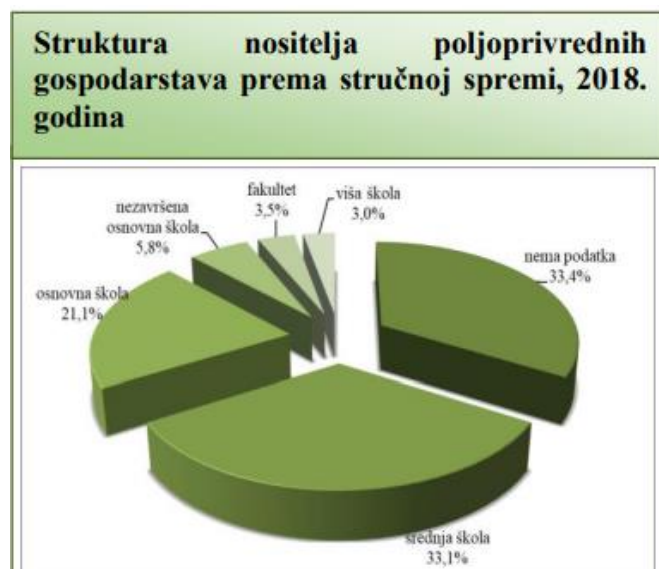

3.4. Analiza poljoprivrednog obrazovanja u Republici Hrvatskoj

Hrvatska predstavlja pretežno poljoprivrednu zemlju zbog različitosti prirodnih resursa koji omogućuju diversificiranu poljoprivrednu proizvodnju. Zakon o poljoprivredi (NN 42/20) definira da je poljoprivrednik: „fizička ili pravna osoba ili skupina fizičkih ili pravnih osoba koja obavlja poljoprivrednu djelatnost na području Republike Hrvatske, a obuhvaća sljedeće organizacijske oblike: obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo, samoopskrbno poljoprivredno gospodarstvo, obrt registriran za obavljanje poljoprivredne djelatnosti, trgovačko društvo ili zadruga registrirana za obavljanje poljoprivredne djelatnosti te druga pravna osoba“.

3.4.1 Obrazovna struktura poljoprivrednog stanovništva

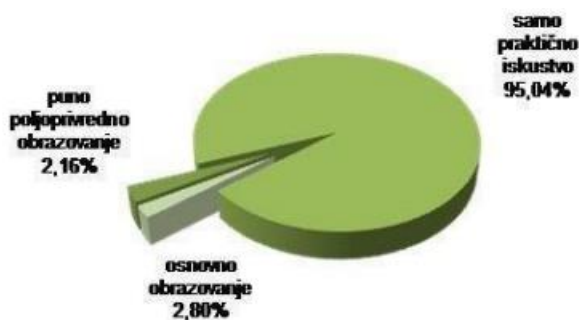
U obrazovnoj strukturi poljoprivrednog stanovništva (Slika 4.), a prema podacima Upisnika poljoprivrednika za 2018. godinu, prevladavaju poljoprivrednici sa završenom srednjom školom (33%), a slijede oni s tek završenom osnovnom školom (21%), a čak 6% nema niti završenu osnovnu školu. Najmanji je postotak poljoprivrednika s višim i visokim stupnjem obrazovanja (oko 7%).

Slika 4. Struktura nositelja poljoprivrednog gospodarstva prema stručnoj spremi

Izvor: APPRRR, 2018

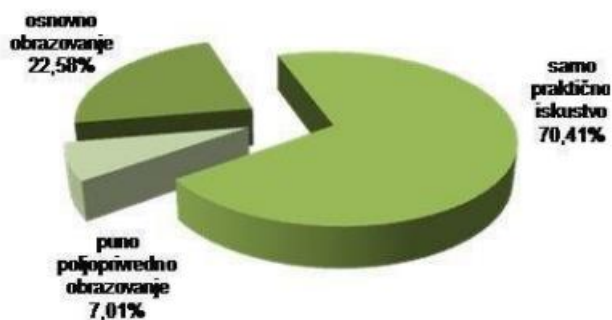
Usporedno s Europskom unijom, prema podacima iz Programa za ruralni razvoj 2014.-2020., Hrvatska ima lošiju strukturu obrazovanja poljoprivrednika, gdje se čak 95% poljoprivrednika oslanja na praktično iskustvo (Slika 5.) (Ministarstvo poljoprivrede, 2014.).

Slika 5. Struktura obrazovanja nositelj PG u RH za 2010.godinu

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, 2014.

U Europskoj uniji situacija je povoljnija te se na praktično iskustvo oslanja 70,4% nositelja poljoprivrednih gospodarstava, a puno poljoprivredno obrazovanje ima čak 7% nositelja. To je 4% više nego u Republici Hrvatskoj (Slika 6) (Ministarstvo poljoprivrede, 2014.).

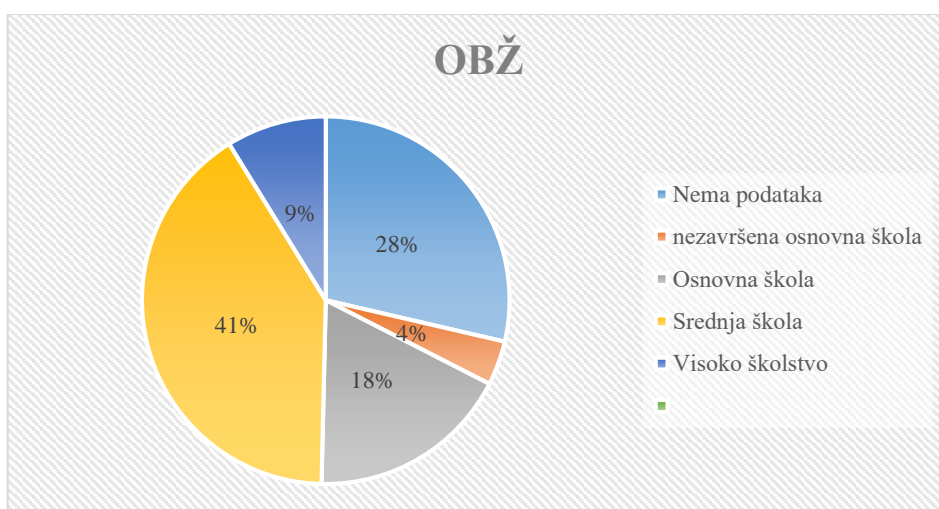
Slika 6. Struktura obrazovanja nositelja PD u EU za 2010. godinu

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, 2014.

Također, prema podacima Programa Ruralnog razvoja za 2014.-2020. godinu, razina obrazovanja u ruralnim je predjelima manja nego u urbanim, a veća je stopa osoba s nezavršenom srednjom ili osnovnom školom. Taj podatak se razlikuje i po županijama, odnosno, veći je postotak osoba starijih od 15 godina bez završene škole u manjim i

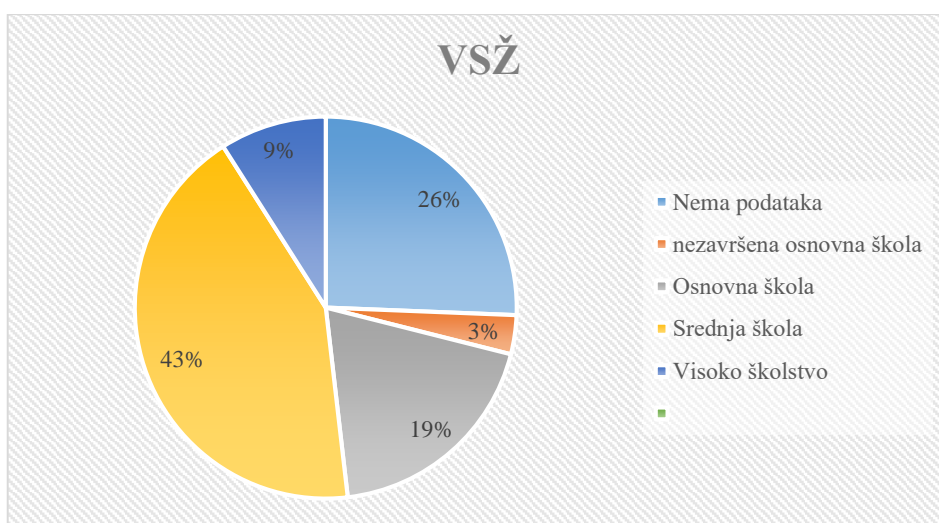
nerazvijenijim županijama. Postotak osoba starijih od 15 godina bez završene srednje škole, odnosno samo sa završenom osnovnom školom je u rasponu od 20-25%, ovisno o županiji (Slike 7. i 8.).

Prema podacima dostupnim iz Upisnika poljoprivrednika za 2021. godinu, strukturu obrazovanja u poljoprivredi čine, u najvećem postotku, poljoprivrednici sa završenom srednjom školom te završenom osnovnom školom, dok je najmanji postotak onih bez osnovne škole i poljoprivrednika s visokim stupnjem obrazovanja. Ista struktura obrazovanja uočljiva je u svim županijama Istočne Hrvatske (APPRRR, 2021.).

Slika 7. Struktura obrazovanja poljoprivrednika u OBŽ

Izvor: APPRRR, 2021

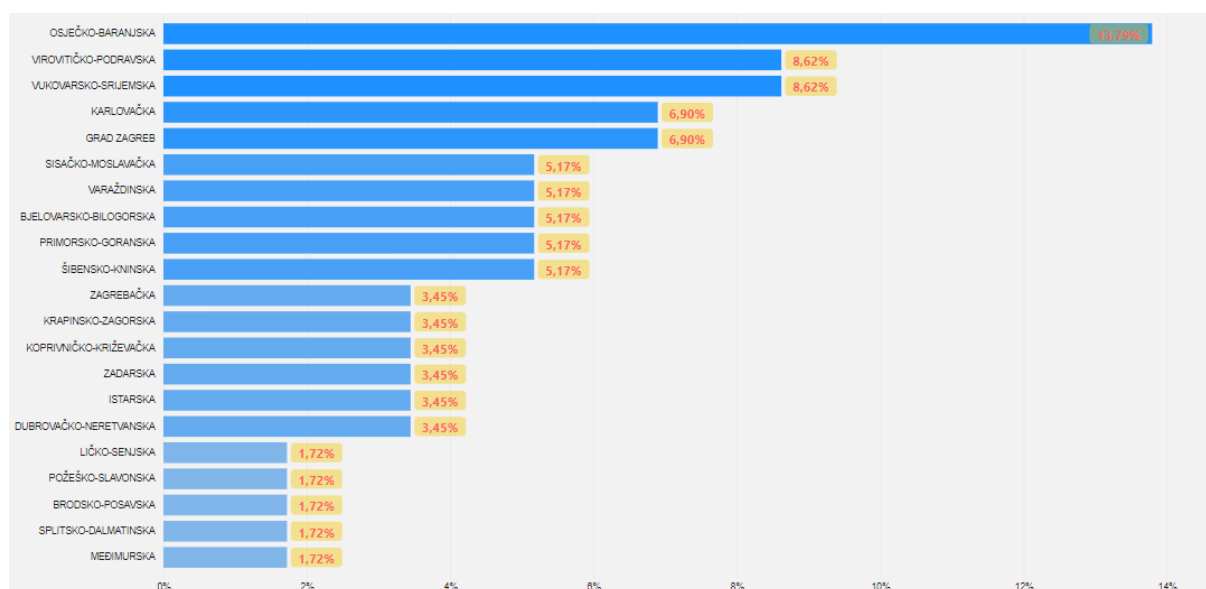
Slika 8. Struktura obrazovanja poljoprivrednika VSŽ

Izvor: APPRRR, 2021

Kako ukazuju prethodni podaci, obrazovanje poljoprivrednika zaostaje za obrazovanjem u EU, a na općoj razini možemo reći da među hrvatskim poljoprivrednicima još uvijek ima relativno puno onih sa tek do 8 godina osnovno školskog obrazovanja. To je jedan od podataka koji ukazuje na nepovoljnu obrazovnu strukturu hrvatskih poljoprivrednika.

3.4.2 Analiza poljoprivrednog srednjoškolskog obrazovanja u Republici Hrvatskoj

Prema podacima Ministarstva znanosti i obrazovanja, u školskoj godini 2021./2022. bilo je 405 matičnih ustanova srednjih škola, najveći postotak srednjih škola ima grad Zagreb (20,49%), a najmanji Ličko-senjska županija (1,23%), usporedno s prethodnom godinom kada je bilo 400 matičnih srednjih škola, bilježi se porast od 5 škola (MZO-ŠeR, 2022).

Slika 9. Rasprostranjenost srednjih škola sa poljoprivrednim smjerovima po RH

Izvor: Ministarstvo znanosti i obrazovanja, ŠeR, 2022.

Kada je riječ o srednjim školama koje nude poljoprivredna usmjerenja, u šk.god 2021./2022. ih je 58, a najveći broj ih se nalazi u Osječko-baranjskoj županiji (13,79%), a najmanji u Ličko-senjskoj, Međimurskoj, Splitsko-dalmatinskoj i Brodsko-posavskoj (1,71%). Prema podacima Ministarstva, u proteklih osam godina, ne postoji statistički značajna razlika u broju škola koje nude poljoprivredna usmjerenja niti razlika u njihovoj rasprostranjenosti po županijama. Iako postoji negativan trend smanjenja broja upisanih učenika u 1. razrede srednjih škola na državnoj razini (Slika 9.), nije zabilježen negativan trend ukidanja poljoprivrednih škola i smjerova u proteklih osam godina. Slika 10. pokazuje ukupnu razliku u broju učenika u razdoblju od

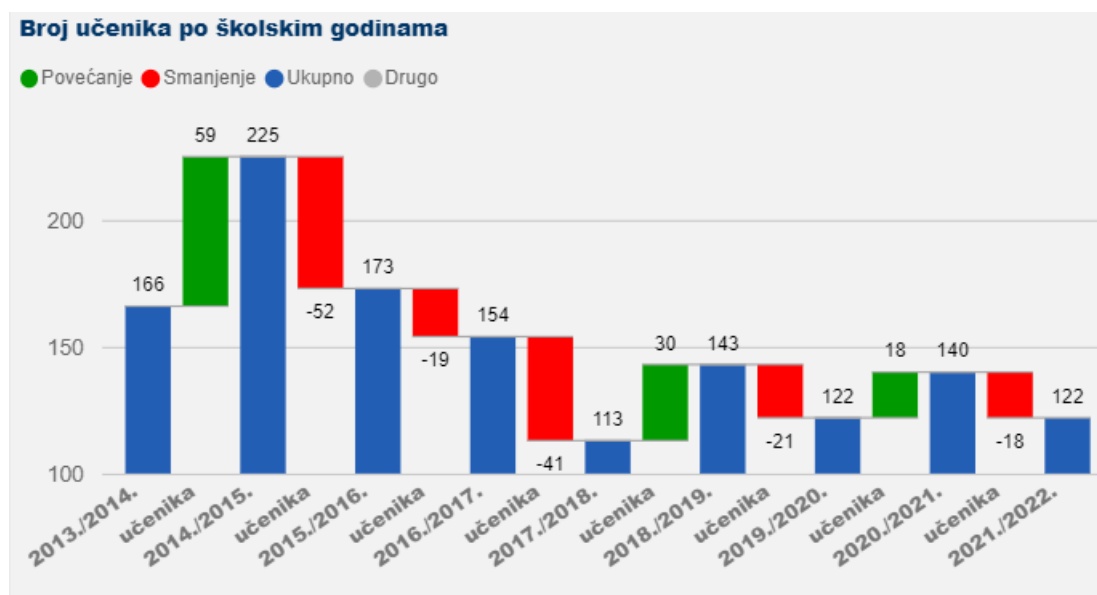
školske godine 2013./2014. do 2021./2022. Iz nje je vidljivo kako je interes za poljoprivredne smjerove rastao u promatranom razdoblju u Zadarskoj županiji, Bjelovarsko-bilogorskoj te Istarskoj županiji (razlika je pozitivna). S druge strane, u najvećoj je mjeri interes za poljoprivredne smjerove je, prema razlici broja učenika, opao u Vukovarsko-srijemskoj. Ipak, bitno je napomenuti da je Vukovarsko-srijemska županija ujedno i među prvim županijama u kojima je zabilježena najveća depopulacija stanovništva.

Županija	% razlike	učenika
⊕ BJELOVARSKO-BILOGOR...	107,69 %	14
⊕ ISTARSKA	68,75 %	11
⊕ ZADARSKA	60,00 %	24
⊕ DUBROVAČKO-NERETVA...	30,00 %	3
⊕ KARLOVAČKA	14,06 %	9
⊕ ZAGREBAČKA	0,00 %	0
⊕ SPLITSKO-DALMATINSKA	-2,08 %	-1
⊕ KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČ...	-16,05 %	-13
⊕ GRAD ZAGREB	-16,82 %	-55
⊕ OSJEČKO-BARANJSKA	-26,51 %	-44
⊕ VARAŽDINSKA	-40,68 %	-24
⊕ VIROVITIČKO-PODRAVSKA	-40,91 %	-45
⊕ MEĐIMURSKA	-41,67 %	-20
⊕ LIČKO-SENJSKA	-42,86 %	-9
⊕ VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	-47,95 %	-117
⊕ ŠIBENSKO-KNINSKA	-49,30 %	-35
⊕ BRODSKO-POSAVSKA	-50,34 %	-75
⊕ SISAČKO-MOSLAVAČKA	-55,56 %	-30
⊕ KRAPINSKO-ZAGORSKA	-70,21 %	-33
⊕ POŽEŠKO-SLAVONSKA	-76,67 %	-46
⊕ PRIMORSKO-GORANSKA	-82,61 %	-19

Slika 10. Ukupna razlika u broju učenika u razdoblju 2013-2022.

Izvor: MZO_ŠeR, 2022.

Prema podacima prikupljenih na internetskim stranicama Ministarstva znanosti i obrazovanja te prema informacijama dobivenim u kontaktu s ravnateljima srednjih škola, donosi se zaključak kako je općenito manji interes djece za upis na poljoprivredne smjerove u proteklih 8 godina (Slika 11), ali je u županiji zabilježeno opće smanjenje upisane djece u 1. razrede strukovnih škola, dok za gimnazije i dalje postoji podjednaki interes učenika 8. razreda osnovnih škola.

Slika 11. Razlika upisanih učenika u poljoprivredne smjerove po godinama

Izvor: Ministarstvo znanosti i obrazovanja-ŠeR, 2022.

Interes rada se sada usmjerava na odgovaranje na pitanje je li došlo do promjene u smjerovima ili do ukidanja srednjih poljoprivrednih škola Osječko-baranjske i Vukovarsko-srijemske županije u protekloj dekadi. Kako bi se odgovorilo na to pitanje provedeno je anketno ispitivanje u kojem se poljoprivrednim školama u te dvije županije posalo kratki upitnik. Analizu tako prikupljenih podataka o stanju i promjenama srednjoškolskog poljoprivrednog stanja u Osječko-baranjskoj i Vukovarsko-srijemskoj županiji, te usporedbu podataka kroz školske godine u protekloj dekadi, prikazujemo u nastavku.

U Osječko-baranjskoj županiji, u školskoj godini 2021./2022. aktivno je 28 srednjih škola, a njih 8 nudi smjerove vezane uz poljoprivredu. Smjerovi koji se u školama nude su veterinarski tehničar, agroturistički tehničar, šumarski tehničar, poljoprivredni tehničar, cvječar i pomoćni cvječar, vrtlar, fitofarmaceut.

Srednja škola Donji Miholjac nudi tri različita poljoprivredna smjera: cvječar, poljoprivredni gospodarstvenik i agrotehničar, ali školske godine 2021./2022. nije upisan prvi razred agrotehničara, dok je upisano 7 učenika u smjer cvječar i samo 4 u smjer poljoprivredni gospodarstvenik. U proteklih osam godina, poljoprivredne smjerove konstantno upisuje manje od 10 učenika, dok gimnazijski smjer u istoj školi upisuje prosječno 20 učenika u zadnjih 8 godina. Ovi podaci ukazuju rastuću nezainteresiranost učenika za poljoprivredne smjerove, no potrebno je naglasiti kako se i ukupan broj učenika upisanih u 1. razred srednje škole kontinuiralo smanjenju, te je u školskoj godini 2021./2022 73 učenika upisano u prve razrede.

Druga srednja škola Beli Manastir od školske godine 2019./2022. nudi smjer Veterinarski tehničar koji im je prvi poljoprivredni smjer. Smjer u protekle tri godine koliko je u ponudi škole upisuje prosječno 15 učenika. Prije toga škola nije nudila poljoprivredne smjerove, ali zbog interesa učenika otvorio se smjer veterinarskog tehničara.

Srednja strukovna škola Antuna Horvata u Đakovu u protekloj je godini imala poljoprivredne smjerove agroturističar, agroturistički tehničar, poljoprivredni tehničar-fitofarmaceut te cvječar. Škola je do 2014./2015. godine nudila smjer mehaničar poljoprivredne mehanizacije, ali se taj smjer ukinuo u proteklih 10 godina zbog smanjenja interesa. Također, umjesto smjera općeg poljoprivrednog tehničara, od 2016./2017 je uveden smjer agrotehničar, a od 2015./2016. u školi je aktivan i smjer fitofarmaceut. Smjer cvječar dostupan je od 2019./2020. godine, ali ih upisuje manje od 5 učenika. U prosjeku, sveukupno poljoprivredne smjerove ne upisuje više od 15 učenika.

Srednja škola Isidora Kršnjavoga u Našicama u školskoj godini 2021./2022. godine imala je smjer Agrotehničar, kojeg je upisao 21 učenik. Zaključno sa školskom godinom 2019./2022. ugasio se i smjer opći poljoprivredni tehničar koji je bio u ponudi škole.

Poljoprivredna i veterinarska škola Osijek specijalizirana je samo za poljoprivredne i veterinarske smjerove. Od školske godine 2020./2021. ova škola nudi i smjer mehaničar poljoprivredne mehanizacije, a do 2017./2018. nudila je i smjer vrtlar koji je tada privremeno ukinut do 2020. godine. Poljoprivredna škola u glavnom gradu županije je najbolji primjer na kojemu se može prikazati trend upisnika u poljoprivredne smjerova. Škola u proteklih 8 godina bilježi izrazito negativan trend upisanih učenika u 1. razrede škole. Tako je 2013. godine škola upisala 363 učenika, a 2021./2022. godine samo 214 učenika. Spolna struktura je uvijek konstantna te je u prosjeku sličan broj upisane muške i ženske djece u razrede, izuzev mehaničara poljoprivredne mehanizacije kojeg upisuju samo muški učenici. Škola je trenutno jedina u županiji koja nudi aktivan smjer mehaničara poljoprivredne mehanizacije.

Obrtnička škola Osijek ima aktivan smjer pomoćnog cvječara kao jedini poljoprivredni smjer, no u zadnjih 8 godina, najveći broj učenika u razredu iznosio je 3 što govori o iznimno malom interesu učenika za ovim smjerom.

Srednja škola Josipa Kozarca u Đurđenovcu jedina je u županiji koja nudi smjer šumarskog tehničara, a kako je prosječni broj učenika prvih razreda u školi oko 70, možemo reći smjer je popularan i godišnje ga upiše prosječno 20 učenika. U školskoj godini 2018./2019. je bilo ukupno 51 upisani učenik, a od toga je šumarski smjer upisalo 26 učenika 1. razreda.

Srednja škola Dalj u školskoj je godini 2021./2022. upisala svega 44 učenika, a ima 2 poljoprivredna smjera: agrotehničar i agroturistički tehničar. Do 2019./2020. godine imala je i smjer opći poljoprivredni tehničar, koji je zbog manjka interesa ukinut, a godinu dana ranije pokrenut je smjer agrotehničar. Smjerove u prosjeku upiše osam učenika.

U Vukovarsko-srijemskoj županiji, u školskoj godini 2021./2022. aktivno je 15 srednjih škola, a njih 5 nudi smjerove vezane za poljoprivredu. Smjerovi koji se u školama nude su veterinarski tehničar, agroturistički tehničar, fitofarmaceut, poljoprivredni gospodarstvenik, šumarski tehničar, vrtlar i pomoćni vrtlar, voćar-vinogradar-vinar.

Zdravstvena i veterinarska škola dr. Andrije Štampara u Vinkovcima ima jedan poljoprivredni smjer, a to je veterinarski tehničar. Škola u protekloj dekadi nije imala promjene u smjerovima, ali bilježi negativan trend upisa. U razdoblju od 2013.-2016, upisivalo se više od 30 učenika, a nekih godina i više od 40, dok je školske godine 2021./2022. upisan 21 učenik na smjer veterinarski tehničar.

Poljoprivredno-šumarska škola Vinkovci nudi nekoliko različitih poljoprivrednih smjerova kao što su vrtlar, cvjećar, poljoprivredni gospodarstvenik, mehaničar poljoprivredne mehanizacije, fitofarmaceut, agrotehničar i šumarski tehničar. Kako je to jedina isključivo poljoprivredna škola u županiji, jedina i nudi zanimanja poput šumarskog tehničara te mehaničara poljoprivredne mehanizacije. Svi smjerovi su četverogodišnji, izuzev pomoćnog vrtlara koji je trogodišnji. Nije zabilježeno ukidanje smjerova, već su se, ovisno o godini upisivali ili šumarski tehničari ili pomoćni šumari, ali je zabilježen izrazito negativan trend upisa u prve razrede. U školskoj godini 2013./2014. u prve je razrede upisano 199 učenika, a 2021./2022. je upisano samo 83 učenika.

Srednja strukovna škola Marko Babić u Vukovaru ima jedan aktivan poljoprivredni smjer, a to je poljoprivredni tehničar- fitofarmaceut. U protekloj dekadi nije zabilježena promjena u poljoprivrednim školama, ali od 2016./2017. do 2020./2021. nisu upisivali prve razrede fitofarmaceuta zbog malog interesa učenika.

Obrtničko-industrijska škola Vukovar nudi dva poljoprivredna smjera, od toga je jedan četverogodišnji – fitofarmaceut, te jedan trogodišnji – pomoćni cvjećar. Kao i u svim do sada analiziranim školama, i ovdje je zabilježen osjetno manji broj upisanih učenika. U smjer pomoćnog cvjećara upisuje se 1-5 učenika, a u smjer fitofarmaceuta se ranijih godina upisivalo prosječno 25 učenika, a 2021./2022. godine upisalo se 10 učenika.

Srednja škola Ilok u školskoj godini 2021./2022. ima tri poljoprivredna smjera, a to su agroturistički tehničar, voćar-vinogradar-vinar te agrotehničar. To predstavlja smanjenje broja smjerova u odnosu na prethodne godine kada su se upisivali smjerovi općeg tehničara poljoprivrede i fitofarmaceuti. Nadalje, zabilježen je i niži broj upisanih učenika u navedene smjerove, a na smjer voćar-vinogradar-vinar u godini 2021./2022. nije upisan niti jedan učenik u prvi razred.

Analizirajući dobivene podatke uočava se postojanje trogodišnjih i četverogodišnjih srednjih škola poljoprivrednog usmjerenja. Trogodišnji smjerovi najviše su zastupljeni u obrtničkim školama te se odnose na pomoćne cvjećare, vrtlare i šumare, a bilježe jako mali broj upisanih učenika i to od 1-5 upisanih u prve razrede. Broj trogodišnjih poljoprivrednih usmjerenja se ne smanjuje, ali se smanjuje broj učenika koji ih upisuju.

Kada je riječ o četverogodišnjim poljoprivrednim smjerovima uočeno je ukidanje pojedinih smjerova poput općih poljoprivrednih smjerova, ali je zabilježena i zamjena smjerova, tako je uz sve manji broj općih poljoprivrednih smjerova, uočen porast agroturističkih smjerova te tehničkih smjerova poput mehaničar poljoprivredne mehanizacije koji je dostupan u Poljoprivrednoj i veterinarskoj školi Osijek. Nadalje, kada je riječ o broju upisanih učenika, u gotovo svakom usmjerenju se bilježi negativan trend, ali taj se trend odnosi i na cijelu školu pa i na ostale nepoljoprivredne smjerove.

Uspoređujući Osječko-baranjsku i Vukovarsko-srijemsku županiju uočava se razlika u broju škola s poljoprivrednim smjerovima. Osječko-baranjska ih ima nešto veći broj, ali je i županija s većim brojem stanovnika. Smjerovi su podjednako zastupljeni u obje županije, te obje županije nude i šumarski smjer te mehaničara poljoprivredne mehanizacije koji su najmanje zastupljeni smjerovi. Također, obje županije bilježe negativan trend upisa u poljoprivredne smjerove, ali i upisa u prve razrede na razini srednjih škola.

4. ZAKLJUČAK

Republika Hrvatska je zemlja velikih poljoprivrednih mogućnosti i gospodarskog značaja, a poljoprivrednici predstavljaju temelj njezina razvoja. Kroz povijest, poljoprivrednici su se oslanjali na vlastito iskustvo i promatranje starijih poljoprivrednika. Intelektualni kapital predstavlja temelj razvoja svake djelatnosti tako i poljoprivrede, a u Hrvatskoj je on dobio značaj tek u 17. i 18. stoljeću kada se počinju formirati gospodarska društva kojima je svrha obrazovati poljoprivrednika te omogućiti dostupnost stručne literature. Danas postoji širok izbor poljoprivrednih srednjih, viših i visokih škola, a i struktura obrazovanja poljoprivrednika u odnosu na prošla stoljeća značajno se promijenila. U odnosu na Europsku uniju, hrvatski poljoprivrednici su u nepovoljnijoj situaciji kada je riječ i o načinima stjecanja obrazovanja kao i strečenog stupnja obrazovanja. Kako pokazuju prethodno analizirani podaci, većina hrvatskih poljoprivrednika ima srednju stručnu spremu.

Analiza srednjoškolskog poljoprivrednog obrazovanja u dvije županije istočne Hrvatske, Osječko-baranjskoj i Vukovarsko-srijemskoj, ukazuje na trenutno stanje u školama te na promjene u obrazovanju u protekloj dekadi. Analiza je pokazala kako je u obje županije zabilježen negativan trend ukidanja poljoprivrednih smjerova, što se u najvećem broju odnosi na opće poljoprivredne smjerove. No, oni se u mnogim slučajevima samo zamjenjuju drugima, smjerovima poput agroturističkih tehničara koje se sve više nude u srednjim školama. Nadalje, analiza je pokazala kako je najmanji interes učenika za trogodišnjim poljoprivrednim usmjerenjima poput pomoćnog cvjećara pa ti smjerovi, iako se ne ukidaju, bilježe znatno manji broj upisanih učenika nego li je to kod četverogodišnjih poljoprivrednih smjerova.

Detaljnou analizom poljoprivrednih srednjih škola Osječko-baranjske i Vukovarsko-srijemske županije potvrđena osnovna pretpostavka s kojom se kretalo u istraživanje kako interes mladih za poljoprivredne smjerove općenito pada, a posebno za trogodišnje smjerove. To ukazuje na dublje probleme u hrvatskoj poljoprivredi jer nepovoljna obrazovna struktura poljoprivrednog stanovništva predstavlja prepreku u njezinom daljnjem razvoju.

5. POPIS LITERATURE

1. Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (2018.): Upisnik poljoprivrednika_broj PG-a 2018_31.12.2018.. Dostupno na: https://www.aprrr.hr/wp-content/uploads/2019/01/Upisnik-poljoprivrednika_broj-PG-a-2018_31.12.2018..xlsx
2. Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (2021.): Upisnik poljoprivrednika_broj PG-a_2021_31.12.2021. Dostupno na: https://www.aprrr.hr/wp-content/uploads/2022/01/Upisnik-poljoprivrednika_broj-PG-a-_2021_12_31-v2.xlsx
3. Baketa, N., Ristic Dedic, Z., Jokić, B. (2020.): Jednaki i jednakiji: perspektive ravnatelja o državnoj maturi i mogućnostima ostvarivanja visokoškolskih aspiracija učenika strukovnih i gimnazijskih programa u Hrvatskoj. *Revija za sociologiju*, 50-(2): 223-251. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/243482>
4. Baranović, B., Jugović, I., Puzić, S. (2014.): Važnost obiteljskog podrijetla i roda za uspjeh iz matematike i odabir srednje škole. *Revija za socijalnu politiku*, 21 (3), 285-307.
5. Barbarić, D. (1988). Bolonjski Ugrasko-Ilirski zavod u kulturnoj povijesti Hrvatske. *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine*, 14(1-2 (27-28)): 55-76. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/84443>
6. Brkić, S., Žutinić, Đ. (1994.): Odnos mladih u selu prema obrazovanju poljoprivrednika. *Sociologija i prostor*, (125-126): 165-174. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/119817>
7. Jež Rogelj, M., Hadelan, L., Kovačićek, T., Mikuš, O. (2019.): Obrazovanost kao preduvjet inovativne poljoprivrede. *Agroeconomia Croatica*, 9 (1): 81-90. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/231059>
8. Jokić, B., Ristić Dedić, Z., Erceg, I., Košutić, I., Kuterovac Jagodić, G., Marušić, I., Matić Bojić, J., Šabić, J. (2019). *Obrazovanje kao cilj, želja i nada. Zsvršno izvješće znanstveno-istraživačkog projekta Obrazovne aspiracije učenika u prijelaznim razdobljima hrvatskog osnovnoškolskog obrazovanja: priroda, odrednice i promjene (COBRAS)*. Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb. Dostupno na: https://www.idi.hr/aspiracije/zi_cobras.pdf
9. Kintrea, K., St.Clair, R., Houston, M. (2011.): *The influence of parents, places and poverty on educational attitudes and aspirations*. Project Report. Joseph Rowntree Foundation, York. Dostupno na: <https://www.jrf.org.uk/sites/default/files/jrf/migrated/files/young-people-education-attitudes-full.pdf>

10. Kolar-Dimitrijević, M. (1992.): Hrvatsko-slavonsko gospodarsko društvo kao središnja zadruga (1907.-1925.). Povijesni prilozi, 11 (11): 255-286. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/251909>
11. Marinčić, Ž. (2013). Analiza obrazovanja poljoprivrednika u Republici Hrvatskoj (Diplomski rad). Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:402322>
12. Ministarstvo poljoprivrede (2014.): Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020. <https://ruralnirazvoj.hr/files/documents/Program-ruralnog-razvoja-Republike-Hrvatske-za-razdoblje-2014.-2020.-ver.-5.3.pdf>
13. Ministarstvo poljoprivrede (2020). Nacrt strategije poljoprivrede 2020.-2030. Dostupno na: https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/novosti/Nacrt_strategije_poljoprivrede_2020_2030_.pdf
14. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2022). ŠeR – Školski e-rudnik Dostupno na: <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiZWV3YUQ0OWQ0OWJmNC00OTJmLWE2MjktYTQ5MWJINDNlZDQ0IiwidCI6IjJMTFJmNjLWI3NjEtNDVhYi1hOWY1LTRhYzctZTtk0ZTFkNCIsImMiOiJh9>
15. Narodne novine NN 42/20 Zakon o poljoprivredi <https://zakon.hr/z/232/Zakon-o-poljoprivredi>
16. Petak, A. (1976.): Obrazovanje i profesionalizacija poljoprivrednog zanimanja te socijalistička transformacija sela. Revija za sociologiju, 6 (2-3): 67-78. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/156164>
17. Petrač, B. (2002.): Agrarna ekonomika. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek
18. Polić, V. (1974.): Obrazovanje i ekonomski razvoj. Školska knjiga, Zagreb
19. Ranogajec, Lj. (2009.): Računovodstvo u poljoprivredi, Poljoprivredni fakultet u Osijeku, Osijek
20. Svržnjak, K., Kamenjak, D., Kantar, S. (2006.): Obrazovanje poljoprivrednika kroz specijalističke seminare. Poljoprivreda, 12 (2), 64-69. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/7701>
21. Tomić, F., Bašić, F., Husinec, R. (2000.): Obrazovanje u hrvatskoj poljoprivredi, jučer, danas i sutra. Stočarstvo, 54 (6), 459-479. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/173599>
22. Turčić, I., Turčić, jr., I. (2013). Bruto domaći proizvod Republike Hrvatske po županijama i regijama 1990., 2000. i 2009. godine. Ekonomski pregled, 64 (1): 64-81. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/98732>

23. UNICEF (2014.): Analiza stanja prava djece u Hrvatskoj. Dostupno na:
https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2015/09/Sitan-Prava-djece-10_14-FIN-1.pdf
24. Zeleno izvješće. 2019. Dostupno na:
https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/poljoprivredna_politika/zeleno_i_zvjesce/2019_11_13_Zeleno%20izvjesce2018.pdf
25. Žutinić, Đ., Brkić, S. (1999.): Stavovi seljaka o stručnom obrazovanju u poljoprivredi. Sociologija i prostor, (144-145): 149-168. Dostupno na:
<https://hrcak.srce.hr/119969>

PRILOZI

ANKETNI UPITNIK ZA ŠKOLE

Poštovani,

studentica sam Fakulteta Agrobiotehničkih znanosti u Osijeku. Bila bih zahvalna kada bi ste mi, za potrebe izrade završnog rada, odgovorili na određena pitanja. Pitanja su vezana uz postojanje poljoprivrednih smjerova u školi u protekloj dekadi, neovisno jesu li ukinuti, promijenjeni ili još postoje. Tema izrade završnog rada je analiza stanja i promjena u srednjoškolskom ruralnom obrazovanju na području istočne Hrvatske. Cilj izrade završnog rada je istaknuti značaj poljoprivrednog obrazovanja i njegov doprinos ruralnom razvoju te analizirati i detektirati trenutno stanje i promjene u protekloj dekadi vezano uz mogućnosti poljoprivrednog srednjoškolskog obrazovanja u istočnoj Hrvatskoj.

PITANJA:

1. Je li, u posljednjih 10 godina, u Vašoj srednjoj školi postojalo poljoprivredno usmjerenje?
2. Ako je odgovor potvrđan, možete li mi reći koji su to smjerovi te koji su trenutno aktualni?
3. Ukoliko ste, u protekloj dekadi, ukidali određene poljoprivredne smjerove, možete li navesti koji su to smjerovi te koji su razlozi njihovog ukidanja?
4. Kakve trendove pri upisima uočavate u proteklih deset godina, a vezani za poljoprivredne smjerove? Smanjuje li se ili povećava broj interesenata za poljoprivredne smjerove?
5. Pratite li aspiracije učenika vezane za odabir srednje škole i fakulteta? Ako je odgovor potvrđan, možete li napisati nešto više o tom?
6. Smatrate li, na osnovu dosadašnjih trendova i potražnje, u skorije vrijeme u Vašoj školi biti ukinut ili pokrenut neki poljoprivredni smjer?